

Joaquin Sorolla,
Πορτρέτο της Raquel Meller, 1918
Fundacion Museo Sorolla, Madrid
(Μια δύσκολη ζωγραφική επιλογή:
λευκό θέμα σε λευκό φόντο)

John Singer Sargent,
Lady Agnew of Lochnaw, 1892
National Gallery of Scotland, Edinburgh

ΣΑΡΤΖΕΝΤ και ΣΟΡΟΓΙΑ **face to face από τη Μαδρίτη στο Παρίσι**

Ένα τολμηρό και πολύ ενδιαφέρον εγχείρημα - η αναζήτηση καλλιτεχνικής συγγένειας ανάμεσα σε δύο ζωγράφους με διαφορετική καταγωγή, εκπαίδευση και προσωπικότητα - μεταφέρθηκε από το Μουσείο Thyssen-Bornemisza της Μαδρίτης στο Petit Palais του Παρισιού, όπου θα παρουσιάζεται ως τις 13 Μαΐου 2007. Η έκθεση περιλαμβάνει συνολικά 128 έργα του **Αμερικάνου John Singer Sargent (1856-1925) και του Ισπανού Joaquin Sorolla (1863-1923)**, παραλληλίζοντας τις καλλιτεχνικές πορείες δύο ζωγράφων σύγχρονων, που γνώριζαν ο ένας την δουλειά του άλλου.

Και οι δύο θεωρήθηκαν συχνά ιμπρεσιονιστές λόγω της προσήλωσής τους στο φως, παρόλο που οι ίδιοι κράτησαν πάντα αποστάσεις από τον ιμπρεσιονισμό, και εν τέλει συμπεριλήφθηκαν στις μετα-ιμπρεσιονιστικές τάσεις. Με αφετηρία τη νατουραλιστική παράδοση κατευθύνθηκαν προς έναν εντελώς προσωπικό «μοντερνισμό», σημειώνοντας σημαντικό διεθνή επαγγελματικό θρίαμβο και απολαμβάνοντας μεγάλη οικονομική και κοινωνική καταξίωση εν ζωή. Μετά τον θάνατό τους ξεχάστηκαν, μέχρι πρόσφατα, οπότε και ανέκαμψε το ενδιαφέρον για αυτούς. Η τύχη παίζει, όπως ξέρουμε, περίεργα παιχνίδια, έτσι ώστε καλλιτέχνες που έζησαν μέσα στην αφάνεια να αναδεικνύονται μετά θάνατον, ενώ άλλοι που γνώρισαν, όσο ζούσαν, κάθε δυνατή επιτυχία να απαξιώνονται - ίσως και σκόπιμα. Είναι πολύ θετικό επομένως το έναυσμα, που προσφέρει η έκθεση αυτή, για

επαναξιολόγηση καλλιτεχνών, που επισκιάστηκαν από τα αδιαφιλονίκητα μεγάλα και καθοριστικά ονόματα.

Οι Sargent και Sorolla έχαιραν μεγάλης εκτιμήσεως και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, συμμετείχαν σχεδόν σε κάθε διεθνή καλλιτεχνική έκθεση της εποχής τους, τα Μουσεία πρόθυμα τούς διέθεταν χώρο έκθεσης για τα έργα τους, το ένα χρυσό μετάλλιο διαδεχόταν το άλλο και οι ακαδημίες τέχνης τους καλωσόριζαν στις ευγενείς, διεθνείς τάξεις τους. Οι πιο διάσημες κρατικές παραγγελίες που ανέλαβαν ήταν η διακόσμηση του Sorolla για την Ισπανική Κοινότητα της Αμερικής, στη Νέα Υόρκη, ένα φολκλορικό *Όραμα της Ισπανίας* σε 14 ταμπλό και οι τοιχογραφίες του Sargent στην Κρατική Βιβλιοθήκη της Βοστώνης, με θέμα *τον θρίαμβο της θρησκείας*. Πελάτες τους οι διεθνείς κοσμοπολίτες, η σοφιστική και decadant υψηλή κοινωνία της belle époque, άνθρωποι σνομπ, αλλά ταυτόχρονα ανοιχτοί στην τέχνη, χωρίς ακαδημαϊκές παρωπίδες. Μοντέλα τους δεν ήταν μόνο τα εξέχοντα μέλη της αριστοκρατίας, αλλά και ένδοξοι σύγχρονοι, από τιμηθέντες με Νόμπελ ως εκατομμυριούχοι, λίστα που περιλάμβανε τους Henry James, Vicente Blasco Ibanez, Miguel de Unamuno και John D. Rockefeller. Άφησαν δηλαδή ένα “who is who” των αρχών του 20ού αι., σαν εκείνο του Andy Warhol. Τόσο φημισμένοι προσωπογράφοι υπήρξαν, ώστε κρίθηκαν άξιοι να απαθανατίσουν τους προέδρους της Αμερικής : ο Sargent ζωγράφισε τους Theodore Roosevelt (1903) και Woodrow Wilson (1917), ενώ ο Sorolla τον William Howard Taft το 1909, δύο χρόνια αφότου είχε φιλοτεχνήσει το πορτρέτο του βασιλιά του Alfonso XIII.

Αμέσως μετά το θάνατό τους διοργανώθηκαν φυσικά αναδρομικές εκθέσεις προς τιμήν τους, αλλά περί το 1920 οι καινοτομίες στην τέχνη των αρχών του αιώνα προχωρούσαν με τέτοιο ρυθμό, ώστε τα έργα τους να παραμεριστούν με σπουδή, σαν να αποτελούσαν αναχρονιστική απειλή για την καλλιτεχνική εξέλιξη. Έτσι, το 1926, έναν χρόνο μετά το θάνατο του Sargent, στην αναμνηστική έκθεση έργων του στην Royal Academy, ο Roger Frey, τον κατηγόρησε σε έναν συντριπτικό λίβελλο πως, “ως κοινωνικός ορειβάτης γοητευόταν από την αριστοκρατική χυδαιότητα και χαιρόταν να εικονογραφεί τους ευκατάστατους πάτρωνές του και τις πολυτελείς ανέσεις, που το χρήμα προσέφερε.” Του καταμαρτύρησε επίσης “επιδεικτική εκμετάλλευση των Γάλλων ιμπρεσιονιστών, ισχυριζόμενος πως εκχυδαίισε τις καινούργιες τους χρωματικές αρμονίες, κλέβοντας χρωματικές συγχορδίες από τον Μανέ (όπως το ροζ του σολωμού, το γκρί του στρειδιού και το celadon πράσινο), πως δεν ξεπλήρωσε την οφειλή του στον ιμπρεσιονισμό, ενώ λεηλάτησε τη γλώσσα του, το εκθαμβωτικό, γεμάτο ήλιο χρώμα, την γρήγορη, στακάτο πινελιά, για να επινοήσει ένα ύφος, που εύκολα θα συγκινούσε το ευρύ κοινό και ειδικά τους αμήτους στα **δυσνόητα μυστήρια της μοντέρνας ζωγραφικής**”. Η αντιστροφή στη φήμη τους πυροδοτήθηκε, επομένως, από την απόρριψη προς κάθε τι, που θα μπορούσε να αποτελέσει τροχοπέδη στις νέες κατευθύνσεις και τον μοντερνισμό. Τώρα, που η εναντίωση έχει καταλαγιάσει, αποκαλύπτονται πάλι οι αξίες που τους αναδείκνυαν, όταν ήταν εν ζωή : η γρήγορη πυρετώδης δεξιότητα τους στο να περιγράψουν ο,τιδήποτε, από την λάμψη του χρυσού μέχρι τις απογευματινές σκιές και ο εμπλουτισμός της κληρονομιάς των Velazquez, Van Dyck και Goya με την ηλιακή αντανάκλαση και το έντονο χρώμα του ιμπρεσιονισμού.

John Singer **Sargent**, Πορτραίτο της Madame Allouard-Jouan c.1884, Petit Palais-Musee des Beaux Arts de la Ville de Paris

Αναμφισβήτητα ο **Sargent** μπορεί να θεωρηθεί **ένας από τους τελευταίους μεγάλους εκπροσώπους της κλασικής παράδοσης στα πορτρέτα**. Στολίδι της έκθεσης το υπέροχα βαθύ πρόσωπο μιας γυναίκας με εξαιρετική φινέτσα, της Emma Marie Allouard-Jouan, συγγραφέως και μεταφράστριας που ζούσε στο Παρίσι. Ο αμερικανός συγγραφέας Henry James γοητευμένος έγραψε με θαυμασμό για το πορτρέτο γυναίκας μιας κάποιας ηλικίας: «.. αυτό το κεφάλι μένει στη μνήμη μου ως μια **αριστοτεχνική απόδοση της εμπειρίας**, μιας εμπειρίας τέτοιας που ταιριάζει σε μια γυναίκα ελαφρώς μαραμμένη, εξαιρετικά ευαίσθητη και ξεχωριστή».

John Singer **Sargent**, Madame X, 1884
The Metropolitan Museum of Art, New York
Arthur Hoppock Hearn Fund

Το σκάνδαλο Madame X : Όταν το πορτρέτο της 23χρονης Madame Gautreau παρουσιάστηκε στο Σαλόν του Παρισιού το 1884 θεωρήθηκε τόσο εκκεντρικό και προκλητικά ερωτικό, ώστε ο Sargent, που ζούσε στο Παρίσι από το 1874, αναγκάστηκε να μετακομίσει στο Λονδίνο για την υπόλοιπη ζωή του. Οι γυμνοί ώμοι, η ακριβή τουαλέτα, μα κυρίως το υπεροπτικό ύφος σοκάρισαν το κοινό. Θεωρώντας το ως το καλύτερο έργο του, το κράτησε ο ίδιος, καθώς δεν αποτελούσε παραγγελία, μέχρι να το αγοράσει το Metropolitan Museum of Art, 20 χρόνια αργότερα. Στο Λονδίνο οι παραγγελίες πορτρέτων από τα μέλη της αριστοκρατίας συνέχισαν να διαδέχονται η μία την άλλη και καθιερώθηκε ως ο πιο εκλεκτός προσωπογράφος σε Αγγλία και Αμερική.

Η έκθεση ωστόσο δεν εστιάζεται μόνο στα πορτρέτα, αλλά κρατάει τον θεατή σε συνεχή εγρήγορση με την εναλλαγή των ποικίλων θεμάτων, που πραγματεύθηκαν οι πολυσχιδείς και παραγωγικότατοι αυτοί καλλιτέχνες. Παρακολουθώντας τις ακουαρέλλες του Sargent διαπιστώνει κανείς πόσο πολύ ταξίδεψε, καταγράφοντας τοπία, μνημεία και αρχιτεκτονικά μοτίβα, κατοίκους και ιδιαιτερότητες των διαφόρων τόπων.

Ο Sorolla, σημαντικότερος εκπρόσωπος της βαλενθιάνικης σχολής, που αρχικά ακολούθησε τα χνάρια του συμπατριώτη του Ignazio Pinazo, αποτύπωσε την καθημερινή ζωή σε πολλές πόλεις της Ισπανίας, τις οποίες επισκεπτόταν ακριβώς για να τις ζωγραφίζει. Τα έργα του χαρακτηρίζουν η αποθέωση του φωτός, οι κινούμενες λάμπεις, η προσπάθεια σύλληψης και αποτύπωσης του μεταβλητού καθώς και ένας αθώος αισθησιασμός των σωμάτων. Στις **μαγευτικά φωτεινές σκηνές παραλίας**, πάνω στις οποίες εδράζεται μεγάλο μέρος της φήμης του, ανιχνεύονται εκφραστικές δυνατότητες, που ανήκουν ξεκάθαρα στη φωτογραφική τέχνη, όπως η υποβλητική εστίαση σε θέματα, που φαίνεται να αποτελούν μεγενθυμένες λεπτομέρειες μιας μεγαλύτερης εικόνας. Με εξαιρετικά ποιητικό τρόπο ζωγράφισε **ώρες ραστώνης και ανεμελιάς στις ακτές της Μεσογείου**, γεμάτες από την μαγεία και τη ζεστασιά του μεσογειακού φωτός και με μια **απίστευτα τολμηρή και εντελώς προσωπική χρήση του λευκού**.

Joaquín **Sorolla**, Βγαίνοντας από τη θάλασσα, 1908
Ισπανική Κοινότητα Αμερικής, Νέα Υόρκη

Joaquín **Sorolla**, Περπατώντας δίπλα στη θάλασσα, 1909, Museo Sorolla, Madrid

John Singer **Sargent**,
Δύο κορίτσια με άσπρα φουστάνια
c. 1909-1911, ιδιωτική συλλογή

Joaquin **Sorolla**, Η ροζ ρόμπα, 1916
Museo Sorolla, Madrid

Ο κοινωνικός ρεαλισμός του Sorolla. Μεταξύ 1892 και 1899 ο Sorolla ανέπτυξε θεματογραφία κοινωνικού σχολιασμού σε έργα μεγάλου μεγέθους, αποτυπώνοντας τη δύσκολη καθημερινότητα των λιγότερο ευκατάστατων τάξεων, τα μέλη των οποίων ήταν αναγκασμένα να εργάζονται κάτω από αντίξοες συνθήκες, για να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα για μια πενιχρή διαβίωση. Σε έργο με τίτλο **“Κι έπειτα λένε πως το ψάρι είναι ακριβό!”** (1894), απεικονίζονται δύο ψαράδες να φροντίζουν έναν πληγωμένο ή νεκρό σύντροφό τους που είχε ατύχημα σε ώρα δουλειάς.

Στο **“Another Marguerite”** (1892), μια νέα γυναίκα επιλήψιμης διαγωγής, έχει συλληφθεί και απεικονίζεται σε ένα βαγόνι τρίτης θέσεως με χέρια δεμένα, κεφάλι χαμηλωμένο, με τρόπο ώστε να απενοχοποιείται και να παραπέμπει στην αναζήτηση των συνθηκών, που την εξώθησαν στην πράξη της.

Joaquin **Sorolla**, Another Marguerite! , 1892
Mildred Lane Kemper Art Museum, Washington

Το trafficking του προηγούμενου αιώνα

Joaquín **Sorolla**, Εμπόριο λευκής σαρκός
1895, Museo Sorolla, Madrid

Στο “**Εμπόριο λευκής σαρκός**” (1895), μια διαφορετική περίπτωση γυναικείας δυστυχίας: κορίτσια της επαρχίας μεταφέρονται με το τραίνο σε κάποιον οίκο ανοχής, κάτω από το βλέμμα μιας ηλικιωμένης μαστροπού, που ως και αυτή προκαλεί συμπάθεια, έτσι κουρασμένη όπως φαίνεται από αυτό που, η ζωή την έχει οδηγήσει, να κάνει. Δύσκολο να βρεθεί άλλο ζωγραφικό έργο με τόση επιείκεια και ανοχή για το θέμα της πορνείας.

Μεγάλη ενότητα έργων τα τελευταία χρόνια της ζωής του είναι αφιερωμένη στη ζωγραφική κήπων.

Στις αρχές του περασμένου αιώνα οι δύο καλλιτέχνες πέρασαν μέσα σε λίγα χρόνια από τη φήμη στην απαξίωση και από κεί στη λησμονιά. Μέσα από αυτή την έκθεση οι δύο ζωγράφοι ανασύρονται από την μακροχρόνια υποτιμητική λήθη και αποκαθίστανται στην συνείδηση του κοινού στην περίοπτη θέση που αρμόζει στο ζωγραφικό τους ταλέντο και την υψηλή ποιότητα του συνολικού τους έργου.

Κατερίνα Καζολέα
ιστορικός τέχνης

Museo **Thyssen**-Bornemisza - Fundacion Caja Madrid
3 Οκτωβρίου 2006 – 7 Ιανουαρίου 2007 **ΜΑΔΡΙΤΗ**

Petit Palais - Musee des Beaux-Arts, **ΠΑΡΙΣΙ**
14 Φεβρουαρίου - 13 Μαΐου 2007

Joaquín **Sorolla**, Αυτοπροσωπογραφία, 1904

Joaquin Singer **Sargent**, Η κοντέσσα Rocksavage, 1913
Ιδιωτική συλλογή

John Singer **Sargent**, Η κυρία Fiske Warren (Gretchen Osgood) και η κόρη της Παχήλ, 1903, Museum of Fine Arts, Boston

John Singer **Sargent**, Η Madame Gautreau
κάνοντας μια πρόποση, 1882-83
Isabella Stewart Gardner Museum Boston

Joaquín **Sorolla**,
Vicente Blasco Ibañez, 1906

Joaquin **Sorolla**,
The Patio de la Alberca, Granada,
1917, Museo Sorolla, Madrid

Joaquin **Sorolla**, Επιστροφή από το ψάρεμα,
1894, Musee d' Orsay, Paris

Joaquin **Sorolla**,
Κι ύστερα λένε πως το ψάρι είναι ακριβό!
1894, Museo del Prado

Joaquin **Sorolla**, Ένα πείραμα 1897
Museo Sorolla, Madrid

John Singer **Sargent**, Δρόμος στη Βενετία
1882, National Gallery of Art, Washington

John Singer **Sargent**, Βενετσιάνικο εσωτερικό
1880-1882, Carnegie Museum of Art, Pittsburgh